

Wycena transakcji w walucie obcej w międzynarodowych i polskich regulacjach rachunkowości

Małgorzata Rówińska*

Streszczenie: Cel – celem artykułu jest prezentacja zasad bilansowego podejścia do ustalania i ujmowania transakcji wyrażonych w walutach obcych. Przy każdej transakcji kupna czy sprzedaży wyrażonej w walucie obcej istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zysku lub straty z tytułu różnic kursowych, jeżeli pomiędzy datą zawarcia transakcji a jej rozliczeniem lub dniem bilansowym upływa określony czas. Z punktu widzenia prawa bilansowego zasady rozliczania różnic kursowych są różne w międzynarodowych i polskich regulacjach prawa. Metodologia badania – analiza porównawcza regulacji rachunkowości, MSR 21 *Skutki zmian kursów wymiany walut obcych* oraz ustawy o rachunkowości. Wynik – transakcje wyrażone w walutach obcych, rozliczane przez jednostki sporządzające sprawozdanie finansowe według regulacji MSR oraz ustawę o rachunkowości, mogą powodować odmienny wpływ na wynik jednostki.

Słowa kluczowe: transakcje walutowe, różnice kursowe

Wprowadzenie

Na gruncie międzynarodowych regulacji rachunkowości zagadnienia dotyczące wyceny zaistniałych i rozliczanych transakcji wyrażonych w obcej walucie reguluje MSR 21 *Skutki zmian kursów wymiany walut obcych*, natomiast w polskim prawie bilansowym – ustawa o rachunkowości (Uor). W obydwu regulacjach występuje inna definicja waluty obcej. MSR 21 wskazuje, że walutą obcą jest waluta inna niż wskazana przez jednostkę gospodarczą jako waluta funkcjonalna (waluta funkcjonalna jest wykorzystywana do ujmowania/przeliczania transakcji wyrażonych w walutach obcych). Z kolei z polskich regulacji wynika, że przez walutę obcą należy rozumieć pieniądze niebędące w kraju prawnym środkiem płatniczym oraz międzynarodowe jednostki rozrachunkowe. Przedstawione definicje walut obcych można utożsamiać wyłącznie w przypadku, gdy walutą funkcjonalną danego podmiotu gospodarczego jest waluta krajowa. W praktyce nie zawsze spełnione jest to założenie. Więcej wyjaśnień pojęcia *waluta funkcjonalna* zawarto w dalszej części artykułu.

Generalnie waluta funkcjonalna, według MSR, jest walutą właściwą do księgowej prezentacji transakcji wyrażonych w walucie obcej. Natomiast w myśl art. 9 Uor księgi rachun-

* dr Małgorzata Rówińska, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, ul. Bogucicka 3a, 40-226 Katowice, e-mail: małgorzata.rowinska@ue.katowice.pl.

kowe prowadzi się w walucie polskiej. Zatem wszystkie transakcje wyrażone w walucie obcej podlegają obowiązkowi przeliczenia ich na złote.

Transakcją w walucie obcej jest transakcja, która jest wyrażona albo wymaga uregulowania w walucie obcej. Są to w szczególności transakcje, w których jednostka gospodarcza:

- kupuje lub sprzedaje towary lub produkty, których cena została wyrażona w walucie obcej,
- nabywa lub zbywa aktywa wyrażone w walucie obcej w inny sposób,
- zaciąga lub udziela pożyczek, które są płatne lub należne w walucie obcej,
- zaciąga lub reguluje zobowiązania wyrażone w walucie obcej.

Z punktu widzenia regulacji rachunkowości (międzynarodowych i polskich) wycena transakcji wyrażonych w walucie obcej odbywa się w trzech momentach: na początek ich ujęcia w ewidencji, na dzień realizacji czy rozliczenia transakcji oraz na dzień bilansowy. Dla poszczególnych momentów wyceny regulacje rachunkowości wskazują właściwe zasady przeliczania wartości wyrażonych w obcej walucie oraz zasady odzwierciedlenia skutków zmian kursów (różnic kursowych). Zasady te różnią się w niektórych obszarach, jeśli chodzi o regulacje MSR i Uor. Obszary podobieństw i różnic w zakresie ujmowania i rozliczania transakcji w walucie obcej są przedmiotem rozważań dalszej części artykułu. Celem artykułu jest wskazanie zasad rozliczania transakcji w walutach obcych, a także zasad dotyczących sposobu odnoszenia różnic kursowych. Realizując cel, dokonano analizy i porównania zapisów MSR 21 oraz ustawy o rachunkowości.

1. Początkowe ujęcie transakcji w walucie obcej

W myśl regulacji MSR 21 transakcje wyrażone w walucie obcej pierwotnie ujmuje się w walucie funkcjonalnej. Jest nią waluta podstawowego środowiska gospodarczego, w którym działa jednostka, czyli środowiska, w którym jednostka generuje i wydatkuje środki pieniężne. Określając walutę funkcjonalną należy wziąć pod uwagę (MSR 21 par. 9–10):

- 1) walutę wywierającą główny wpływ na ceny sprzedaży towarów i usług,
- 2) walutę kraju, w którym siły konkurencji i przepisy prawa wywierają główny wpływ na ceny sprzedaży towarów i usług,
- 3) walutę wywierającą główny wpływ na koszty robocizny i materiałów oraz na inne koszty poniesione w związku z dostarczeniem towarów lub świadczeniem usług,
- 4) walutę, w której są generowane środki z działalności finansowej (np. z tytułu emisji instrumentów finansowych),
- 5) walutę, w której zazwyczaj są otrzymywane wpływy z działalności operacyjnej.

W odniesieniu do jednostek działających za granicą (jednostek zależnych, oddziałów, jednostek stowarzyszonych lub wspólnego przedsięwzięcia), przy ustalaniu waluty funkcjonalnej, zaleca się dodatkowo sprawdzenie zgodności waluty funkcjonalnej z walutą, w jakiej jednostka gospodarcza sporządza sprawozdanie finansowe (tzw. waluta sprawozdawcza) (Olchowicz, Tłaczała 2009: 22). W tym względzie należy sprawdzić, czy (MSR 21 par. 11):

- 1) prowadzona za granicą działalność jednostki stanowi rozszerzenie działalności jednostki sporządzającej sprawozdanie finansowe,
- 2) transakcje zawierane z jednostką sporządzającą sprawozdanie finansowe stanowią wysoki odsetek transakcji jednostki działającej za granicą,

- 3) przepływy pieniężne z działalności jednostki działającej za granicą mają bezpośredni wpływ na przepływy pieniężne jednostki sporządzającej sprawozdanie finansowe i czy mogą być jej w każdej chwili przekazane,
- 4) przepływy pieniężne z działalności jednostki działającej za granicą są wystarczające z punktu widzenia obsługi istniejącego i przyszłego zadłużenia powstałego w normalnym toku działalności (bez konieczności udostępniania środków przez jednostkę sporządzającą sprawozdanie finansowe).

Twierdząca odpowiedź na postawione pytania oznacza, że walutą funkcjonalną jest waluta sprawozdawcza. W przypadku braku jednoznacznych odpowiedzi na powyższe pytania jednostka gospodarcza sama podejmuje decyzję odnośnie waluty funkcjonalnej mając na uwadze, że waluta ta ma najwierniej odzwierciedlać skutki gospodarcze zaistniałych transakcji i zdarzeń. Zgodnie z par. 13 MSR 21 raz ustalona waluta funkcjonalna nie podlega zmianie, chyba że nastąpiłaby zmiana wymienionych wyżej czynników warunkujących jej przyjęcie.

Waluta funkcjonalna jest zatem właściwą walutą do odzwierciedlenia zaistniałej transakcji w walucie obcej. Do przeliczenia kwoty wyrażonej w walucie obcej stosuje się natychmiastowy kurs wymiany waluty funkcjonalnej na walutę obcą, obowiązujący na dzień zawarcia transakcji. Jest to kurs wymiany natychmiastowego wykonania (tzw. faktyczny kurs wymiany) obowiązujący w dniu, w którym transakcja po raz pierwszy spełniła warunki ujęcia jej zgodnie z MSSF. W praktyce jako kurs natychmiastowy często przyjmuje się średni kurs banku centralnego danego kraju. MSR 21 dopuszcza także stosowanie uproszczeń przy ustalaniu natychmiastowego kursu na dzień transakcji. Zgodnie z par. 22 kursem tym dla konkretnej waluty może być jej kurs średni w danym okresie (tygodniu, miesiącu). Takiego rozwiązania nie należy jednak stosować w przypadku znacznych wahań kursów wymiany.

Zgodnie z Uor (art. 30, ust. 2) transakcje w walucie obcej ujmują się pierwotnie na dzień ich przeprowadzenia w przeliczeniu na złote, po kursie średnim ogłoszonym dla danej waluty przez NBP na dzień poprzedzający dzień zawarcia transakcji. Wyjątek stanowią transakcje kupna waluty, dla której właściwym do zastosowania kursem jest kurs faktycznie zastosowany w dniu przeprowadzenia operacji (kurs sprzedaży banku odnośnie zakupu waluty w banku albo kurs kantorowy, w przypadku zakupu dokonanego w kantorze). Przyjęcie kursu z dnia poprzedzającego dzień zawarcia transakcji wynika ze względów praktycznych i powoduje zbieżność rozwiązań rachunkowości z zasadami przyjętymi w prawie podatkowym.

Zawarta transakcja w walucie obcej podlega przeliczeniu na walutę funkcjonalną (można uznać, że walutą funkcjonalną, jaką nakazuje Uor jest złoty). Co do tego faktu stanowiska międzynarodowych i polskich regulacji rachunkowości są zgodne. Natomiast już zasady przeliczenia waluty obcej na walutę funkcjonalną są odmienne. Inna pierwotna wartość aktywów czy pasywów wyrażonych w walucie obcej, wynikająca z przyjętych odmiennych kursów wymiany, będzie skutkowałą różnicami co do wartości różnicami kursowymi, które będą odnotowywane przy rozliczaniu transakcji albo ich wycenie bilansowej.

2. Rozliczenie transakcji wyrażonych w walucie obcej

Moment realizowania transakcji, pierwotnie ujętych i wycenionych, stanowi kolejny moment wyceny. Transakcje te obejmują w szczególności operacje spłaty zobowiązań, wpły-

wu należności, sprzedaży waluty. Skutkiem dokonanego rozliczenia transakcji będzie ujawnienie różnic kursowych.

W odniesieniu do realizowanych transakcji MSR 21 wskazuje analogiczne zasady do stosowanych przy pierwotnym ujęciu. Zatem podstawą ich przeliczenia jest natychmiastowy kurs wymiany. Nie podaje jednak dokładnie, z kursu którego banku należy korzystać. Można jednak uznać, że w przypadku realizowanych transakcji natychmiastowym kursem wymiany może być kurs banku, w którym jednostka posiada swój rachunek. I tak do wyceny aktywów za kurs natychmiastowy można przyjąć kurs kupna ogłoszony przez ten bank, do wyceny pasywów – kurs sprzedaży. Wycena może także odbywać się w sposób uproszczony, tj. z uwzględnieniem kursu ustalonego na podstawie średniego rzeczywistego kursu z danego okresu (oczywiście, o ile w tym okresie nie wystąpiły istotne wahania kursów wymiany).

W myśl regulacji MSR 21 (par. 28) różnice kursowe powstałe na moment rozliczenia transakcji ujmują się w wyniku finansowym okresu, w którym powstały. Wyjątkiem od tej podstawowej zasady jest możliwość aktywowania niektórych różnic kursowych, wynikająca z zapisów MSR 23 *Koszty finansowania zewnętrznego*. I tak zgodnie z par. 6 MSR 23 różnice kursowe dotyczące kredytów lub pożyczek w walutach obcych zaciągniętych za sfinansowanie składnika aktywów wymagającego znacznego okresu niezbędnego do przygotowania go do użytkowania lub sprzedaży mogą być aktywowane. Możliwość aktywowania różnic kursowych dotyczy jednak wyłącznie takiego ich zakresu, w jakim stanowią one korektę kosztów odsetek. Tego typu różnice kursowe obejmują różnicę w wysokości odsetek pomiędzy kosztami finansowania, jakie byłyby poniesione, gdyby jednostka zaciągnęła kredyt w walucie funkcjonalnej, a kosztami finansowania faktycznie poniesionymi z tytułu kredytów w walucie obcej (Olchowicz, Tłaczała 2009: 44–45). Wszelkie pozostałe różnice nie stanowią korekt kosztów odsetkowych, a zatem rozliczane są wynikowo. Regulacje MSR 23 nie wskazują metod, jakimi należy posłużyć się przy oszacowaniu wartości różnic kursowych, które można potraktować jako element kosztów finansowania zewnętrznego. W praktyce uwzględnia się dwie metody, a mianowicie oszacowanie części zmian różnic kursowych na podstawie (Scherer 2008):

- 1) kursów *forward* przyjętych w momencie zawarcia umowy kredytu,
- 2) stóp procentowych podobnych kredytów zaciągniętych w walucie funkcjonalnej jednostki.

Oprócz powyższych metod, możliwe jest także zastosowanie innych metod, subiektywnie wskazanych przez sam podmiot gospodarczy.

W zakresie rozliczania różnic kursowych, MSR wskazuje generalnie jedną zasadę – ujawnione różnice kursowe kształtują wynik finansowy. Jedynym dopuszczonym innym rozwiązaniem jest możliwość aktywowania różnic kursowych uznanych za koszty finansowania zewnętrznego. Należy zaznaczyć, że rozwiązanie to dotyczy ograniczonego zakresu aktywów i wyłącznie części kwoty różnic kursowych.

Ustawa o rachunkowości z kolei wskazuje następujące zasady wyceny rozliczanych transakcji wyrażonych w walucie obcej (Uor art. 30, ust. 2):

- w przypadku operacji zapłaty należności lub zobowiązań oraz sprzedaży waluty wycena odbywa się na podstawie kursu faktycznie zastosowanego w dniu przeprowadzenia transakcji, a w przypadku braku zasadności jego zastosowania – na podstawie średniego kursu NBP z dnia poprzedzającego operację,
- w przypadku innych transakcji właściwym do zastosowania kursem jest średni kurs ogłoszony przez NBP na dzień poprzedzający dzień przeprowadzenia transakcji.

Uor nie definiuje pojęcia *kurs faktycznie zastosowany*, zatem jednostka powinna go określić w ramach swojej polityki rachunkowości. Może nim być np. natychmiastowy kurs wymiany, jaki w swoich regulacjach podaje MSR 21. Jako kurs faktycznie zastosowany, jednostka może także wyznaczyć kurs kupna czy sprzedaży banku (w zależności od charakteru transakcji), w którym posiada rachunek, a w odniesieniu do transakcji spłaty zobowiązań może to być także kurs historyczny (po którym po raz pierwszy został wyceniony wpływ waluty na rachunek). *Kurs faktycznie zastosowany* generalnie ma szerokie znaczenie i można przez to pojęcie rozumieć zarówno kurs stosowany przez bank obsługujący jednostkę, kurs wyznaczony przez kantor, jak też inny wynikający z warunków umowy (ZMR 2011). Przyjęcie do wyceny operacji zapłaty należności lub zobowiązań kursu kupna czy sprzedaży banku nie jest zasadne, gdy jednostka realizuje płatność poprzez swój rachunek walutowy. W takim przypadku (jak podaje Uor) wycena powinna odbywać się według średniego kursu NBP ogłoszonego na dzień poprzedzający dzień wpływu lub wypływu środków z rachunku walutowego.

Ustalone zgodnie z Uor różnice kursowe odnoszone są generalnie wynikowo (stanowią element kosztów lub przychodów finansowych). Podstawowa zasady ujęcia różnic kursowych jest więc analogiczna do rozwiązań wskazanych w MSR. Jednakże Uor (art. 30, ust. 4) podaje, że w uzasadnionych przypadkach różnice kursowe mogą bądź muszą zostać wliczane do wartości początkowej aktywów. Możliwość korygowania ceny nabycia czy kosztu wytworzenia o różnice kursowe, jaką daje Uor, odnosi się do wyceny towarów i produktów. Zasadność przyjęcia takiego rozwiązania dotyczy wyłącznie sytuacji długotrwałego przygotowania towaru lub produktu do sprzedaży bądź długim okresem wytwarzania (Uor art. 28, ust. 4).

Z kolei obowiązkowo, zgodnie z Uor, wartość początkową środków trwałych, środków trwałych w budowie oraz wartości niematerialnych i prawnych korygują różnice kursowe naliczone do dnia oddania tego składnika aktywów do użytkowania (art. 28 ust.8). W świetle Uor nie ma znaczenia charakter ujawnionych różnic kursowych (ujemne różnice kursowe zwiększają wartość, dodatnie – zmniejszają), nie ma też znaczenia rodzaj zobowiązania, które stanowi podstawę naliczenia różnic kursowych.

Rozwiązania Uor w zakresie aktywowania różnic kursowych są odmienne od wskazanych w MSR 23. Jeszcze raz należy podkreślić, iż w świetle regulacji MSR wartość początkową mogą korygować jedynie różnice kursowe odnoszące się do kosztów odsetek, wynikających z zaciągniętych pożyczek czy kredytów bankowych odnoszących się do dostosowywanych aktywów.

Podobieństwa i różnice w rozwiązaniach MSR i Uor odnośnie rozliczania różnic kursowych na zakończonych transakcjach przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Zasady rozliczania różnic kursowych na zrealizowanych transakcjach

Wyszczególnienie	Rozwiązania MSR	Rozwiązania Uor
Zasada wyceny rozliczanych transakcji (stosowany kurs)	Natychmiastowy kurs wymiany waluty funkcjonalnej na walutę obcą obowiązujący na dzień zawarcia transakcji	1) Kurs faktycznie zastosowany w dniu przeprowadzenia transakcji; najczęściej: kurs kupna banku (wpływ należności), kurs sprzedaży banku (spłata zobowiązań) 2) Średni kurs NBP z dnia poprzedzającego dzień prze-

Wyszczególnienie	Rozwiązania MSR	Rozwiązania Uor
		<p>prowadzenia operacji (w przypadku braku zasadności zastosowania kursu faktycznego oraz w przypadku pozostałych operacji)</p>
Podstawowy sposób odnoszenia ujawnionych różnic kursowych	Wynikowo	Wynikowo
Możliwość aktywowania różnic kursowych	W odniesieniu do dostosowywanych aktywów – różnice kursowe wyznaczone na kosztach odsetek od zaciągniętych kredytów czy pożyczek	W odniesieniu do towarów i produktów o długim okresie wytwarzania lub przygotowania do sprzedaży, środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych – wszystkie różnice kursowe ujawnione na spłacanych zobowiązaniach

Źródło: opracowanie własne.

3. Wycena bilansowa aktywów i pasywów wyrażonych w walucie obcej

Zgodnie z MSR 21 wycena bilansowa skutków zawartych transakcji w walucie obcej odbywa się przy uwzględnieniu podziału pozycji bilansowych na dwie grupy: pozycje pieniężne i niepieniężne.

Pozycje pieniężne obejmują posiadane jednostki waluty oraz należność i zobowiązania do otrzymania lub zapłaty określonej liczby jednostek waluty, np. świadczenia pracowniczego, które mają być wypłacone w gotówce, dywidendy pieniężne ujmowane jako zobowiązanie, wynikające z umowy prawo do otrzymania lub dostarczenia zmiennej liczby własnych instrumentów kapitałowych. Cechą charakteryzującą pozycje niepieniężne z kolei jest brak prawa do otrzymania lub zobowiązania do dostarczenia ustalonej liczby jednostek danej waluty, np. zaliczki na towary, produkty, wartość firmy, aktywa niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe (MSR 21 par. 16).

I tak przy wycenie bilansowej poszczególnych pozycji mają zastosowanie następujące kursy (MSR 21 par. 23):

- kurs zamknięcia, w przypadku wyceny pozycji pieniężnych,
- kurs wymiany z dnia zawarcia transakcji, w przypadku pozycji niepieniężnych wycenianych według modelu kosztu historycznego,
- kurs wymiany, który obowiązywał w dniu, na który została ustalona wartość godziwa pozycji niepieniężnych, jeżeli wyceniane są one według modelu wartości godziwej.

Wartość bilansowa danego składnika aktywów czy pasywów ustalana jest oczywiście w oparciu o zapisy stosownego standardu, po czym, jeżeli kwota została ustalona w walucie obcej, podlega ona przeliczeniu na walutę funkcjonalną zgodnie z podanymi powyżej zasadami.

Skutkiem przeliczenia wartości na dzień bilansowy są różnice kursowe, zwane niezrealizowanymi.

W przypadku pozycji pieniężnych właściwym kursem do przeliczenia wartości bilansowej jest kurs zamknięcia, czyli natychmiastowy kurs wymiany obowiązujący na koniec okresu sprawozdawczego. Jest to hipotetyczny kurs, który jednostka zastosowałaby przy

wycenie transakcji, gdyby ta wystąpiła w dniu bilansowym. Dlatego też kursem zamknięcia będzie kurs sprzedaży albo kurs kupna banku, z którego usług jednostka korzysta (analogicznie do zasad wyceny zrealizowanych transakcji). Różnice kursowe dotyczące pozycji pieniężnych odnoszone są zawsze do okresu, w którym powstają (MSR 21 par. 28).

Jeżeli z kolei różnice kursowe dotyczące pozycji niepieniężnych, odnoszone są analogicznie, jak korekty wartości tego składnika aktywów czy pasywów albo wynikowo, albo w inne całkowite dochody. I tak, różnice kursowe ujawnione na niepieniężnych pozycjach aktywów wycenianych poprzez pozostałe całkowite dochody, także odnoszone są na pozostałe całkowite dochody (Olchowicz, Tłaczała 2009: 24–25). Ten sposób wyceny może dotyczyć w szczególności środków trwałych wycenianych według modelu wartości przeszacowanej oraz aktywów finansowych, dla których w polityce bilansowej wskazano taki sposób odnoszenia korekt wartości. Różnice kursowe dotyczące pozycji niepieniężnych, których korekty wartości odnoszone są wynikowo na dzień bilansowy, także zostają ujęte w wyniku.

Ponadto, należy pamiętać o możliwości aktywowania niektórych różnic kursowych zgodnie z zapisami MSR 23. Podobnie jak w przypadku transakcji realizowanych, tak i naliczone na dzień bilansowy różnice kursowe dotyczące odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek na sfinansowanie przystosowania składnika aktywów do użytkowania, sprzedaży mogą korygować ich wartość. Nie będą w tym przypadku stanowiły kategorii wynikowej, a odzwierciedlone zostaną w wartości bilansowej składnika aktywów, którego dany kredyt czy pożyczka dotyczą.

Jak wskazuje art. 30 ust. 1 Uor, nie rzadziej niż na dzień bilansowy wyrażone w walutach obcych składniki aktywów i pasywów wycenia się według obowiązującego na ten dzień średniego kursu ogłoszonego dla danej waluty przez NBP. Wyjątkiem jest gotówka znajdująca się w jednostkach zajmujących się kupnem i sprzedażą walut obcych. Na dzień bilansowy podlega ona wycenie po kursie, po którym nastąpił jej zakup, o ile nie jest on wyższy od średniego kursu NBP ogłoszonego na dzień bilansowy dla danej waluty. Średni kurs oznacza górną granicę wyceny posiadanych walut.

Różnice kursowe ujawnione w wyniku dokonanej wyceny bilansowej, podobnie jak w przypadku różnic odnotowanych na zrealizowanych transakcjach, odnoszone są na przychody lub koszty finansowe (w zależności od charakteru różnicy). Odstępstwem od tej zasady jest wynikający z Uor obowiązek aktywowania różnic kursowych naliczonych od zobowiązań zaciągniętych w celu sfinansowania nabycia lub wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji w nieruchomości (w okresie ich budowy, przystosowania, ulepszenia) (Uor art. 28, ust. 8). Ponadto, podobnie jak to jest w przypadku rozliczania różnic kursowych zrealizowanych, Uor dopuszcza możliwość ich aktywowania w odniesieniu do zobowiązań zaciągniętych na sfinansowanie długotrwałego procesu wytwarzania lub przygotowania do sprzedaży produktów czy towarów (Uor art. 28, ust. 4). Kolejnym odstępstwem są różnice kursowe ujawnione na długoterminowych aktywach finansowych. Według polskich regulacji rachunkowości jest to jedyna grupa aktywów, której skutki wyceny bilansowej mogą być ujmowane w kapitale z aktualizacji wyceny (w sytuacji, gdy wartość godziwa ustalona na dzień bilansowy jest wyższa od ceny ich nabycia). Różnice kursowe dotyczące korekt wartości odnoszonych na kapitał także będą odzwierciedlone w kapitale z aktualizacji wyceny. Należy pokreślić, że w myśl polskich regulacji rachunkowości taki sposób traktowania różnic kursowych odnosi się wyłącznie do jednej grupy aktywów (długoterminowych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej).

Podstawową różnicą między MSR i Uor w podejściu do wyceny bilansowej pozycji wyrażonych w walucie obcej jest rodzaj kursu przyjętego do wyceny, a także zakres aktywowania różnic kursowych. Syntetyczne zestawienie zasad rozliczania różnic kursowych w dniu bilansowym prezentuje tabela 2.

Tabela 2

Zasady rozliczania różnic kursowych na dzień bilansowy

Wyszczególnienie	Rozwiązania MSR		Rozwiązania Uor	
	Kurs stosowany do wyceny	Miejsce odnoszenia różnic kursowych	Kurs stosowany do wyceny	Miejsce odnoszenia różnic kursowych
Pozycje pieniężne	Natychmiastowy kurs wymiany obowiązujący w dniu bilansowym	Wynik finansowy	Średni kurs NBP ogłoszony na dzień bilansowy	Wynik finansowy (wyjątek: różnice kursowe dotyczące wyceny długoterminowych aktywów finansowych wycenianych poprzez kapitał z aktualizacji wyceny odnoszone są na kapitał)
Pozycje niepieniężne	Kurs wymiany z dnia przeprowadzenia transakcji (pozycje wyceniadne wg kosztu historycznego) Kurs wymiany z dnia wyznaczenia wartości godziwej (pozycje wyceniadne wg wartości godziwej)	Wynik finansowy lub inne całkowite dochody (analogicznie do sposobu odnoszenia korekt wartości wyceniadne pozycji)	Średni kurs NBP ogłoszony na dzień bilansowy	Wynik finansowy
Aktywowanie różnic kursowych	Różnice kursowe dotyczące wyłącznie kosztów odsetek od zaciągniętych kredytów czy pożyczek w odniesieniu do dostosowywanych aktywów (możliwość aktywowania)		Różnice kursowe ujawnione na wszystkich spłacanych zobowiązaniach dotyczących: <ul style="list-style-type: none"> – towarów i produktów o długim okresie wytwarzania lub przygotowania do sprzedaży (możliwość aktywowania), – środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych (obowiązek aktywowania) 	

Źródło: opracowanie własne.

Uwagi końcowe

Wycena transakcji wyrażonych w walutach obcych powoduje konieczność ujawnienia różnic kursowych i ich odpowiedniego odniesienia. Z punktu widzenia rachunkowości nie ma znaczenia, czy różnice kursowe zostały odnotowane na transakcjach zrealizowanych, czy wynikają z wyceny bilansowej transakcji „otwartych”. Podstawową zasadą jest to, że każda ujawniona różnica kursowa odnoszona jest wynikowo. Co do tych ogólnych zasad nie istnieją rozbieżności, jeśli porównane zostaną regulacje międzynarodowe i polskie.

Analiza szczegółowych zapisów obu regulacji wskazuje, że już pierwotne przeliczenie transakcji może odbywać się na poziomie różnych kursów. Różnorodność kursów stosowanych do przeliczenia realizowanej transakcji, czy też stosowanych w dniu wyceny bilansowej według regulacji MSR i Uor może prowadzić do odnotowania odmiennego wpływu rozliczanej czy wycenianej transakcji na wynik.

Scharakteryzowane zasady wyceny i rozliczania transakcji w walutach obcych, a zwłaszcza pozycji pieniężnych, nie dotyczą rachunkowości zabezpieczeń, w której pozycja zabezpieczana wyrażona jest w walucie obcej oraz różnic kursowych stanowiących część inwestycji netto jednostki sprawozdawczej w jednostce działającej za granicą. Wymienione dwie sytuacje stanowią wyjątek w stosowaniu podstawowej zasady wynikowego odnoszenia różnic kursowych. Różnice kursowe dotyczące pozycji pieniężnych będących częścią inwestycji netto w jednostce zagranicznej ujmowane są w wyniku albo w sprawozdaniu jednostki sprawozdawczej, albo jednostki działającej za granicą. W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym z kolei (gdy jednostka działająca za granicą jest jednostką zależną) takie różnice kursowe ujmowane są początkowo w innych całkowitych dochodach (MSR 21 par. 32). Dopiero na moment zbycia inwestycji netto wartość różnic kursowych przenosi się z kapitału do wyniku.

W odniesieniu rachunkowości zabezpieczeń jednostkę gospodarczą obowiązują regulacje MSR 39. Zgodnie z nimi w przypadku zabezpieczenia przepływów pieniężnych, różnice kursowe ujawnione na pozycjach pieniężnych objętych takim zabezpieczeniem także ujmowane są początkowo w pozostałych całkowitych dochodach (oczywiście w stopniu, jaki odpowiada zabezpieczeniu uznanemu za efektywne). Podobne zasady występują też w polskim prawie bilansowym. Kwestie rachunkowości zabezpieczeń, a także rozliczania wynikających z nich różnic kursowych, opisane są w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych.

Literatura

- MSR 21 *Skutki zmian kursów wymiany walut obcych* (2011), w: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, SKwP, Warszawa.
- MSR 23 *Koszty finansowania zewnętrznego* (2011), w: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej*, SKwP, Warszawa.
- Scherer O. (2008), *MSR 23. Pojawiające się problemy i praktyczny poradnik*, Aktualności MSSF, PWC, dodatek 65/2008, www.pwc.pl.
- Olchowicz I., Hłaczała A. (2009), *Różnice kursowe, rozliczenia międzyokresowe, rezerwy, zobowiązania warunkowe w rachunkowości i w podatkach*, SKwP, Warszawa.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, DzU z 2013, poz. 330.
- ZMR (2011), *Wycena operacji gospodarczych na rachunku walutowym – różnice w interpretacji kursu faktycznie zastosowanego*, „Zeszyty Metodyczne Rachunkowości” 6 (294), Wydawnictwo Podatkowe GOFIN.

MEASUREMENT OF FOREIGN CURRENCY TRANSACTIONS IN ACCOUNTING

Abstract: Purpose – the aim of the article is to present rules of accounting attempt to calculation and treatment of foreign currency transactions. Whenever a business buys or sells in a foreign currency, it is exposed to a gain or loss on foreign exchange if there is a timing gap between the initial transaction and payment or make up balance-sheet. From the accounting point of view that rules are different in international and polish law. Design/Methodology/Approach – the comparative analysis of accounting regulations, IAS 21 The effects of changes in foreign exchange rates and polish accounting law. Findings – according as any entity prepares

its financial report on the ground international or polish accounting regulations, valuation of foreign currency transactions cause to different effect on entity net income.

Keywords: foreign currency transactions, difference of exchange

Cytowanie

Rówińska M. (2013), *Wycena transakcji w walucie obcej w międzynarodowych i polskich regulacjach rachunkowości*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 765, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 61, t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 181–190; www.wneiz.pl/frfu.